

Crna Gora

Ministarstvo evropskih poslova

**XXXVI KVARTALNI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U OKVIRU PROCESA
INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU,**

za period oktobar-decembar 2022.

Podgorica, mart 2023.

S a d r Ź a j:

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije	3
2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji.....	6
2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji	15
2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu	16
3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.....	17
4. Usklađivanje zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU	18
5. Instrument pretpristupne podrške – IPA.....	20
5.1. IPA II (2014–2020).....	20
5.2. IPA III (2021–2027).....	20
5.3. Tvining i Tajeks.....	25
5.4. Makroregionalne strategije	26

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije

Tokom izvještajnog perioda najviši zvaničnici Crne Gore imali su aktivnosti u oblasti evropske integracije. U nastavku je dat pregled ključnih aktivnosti vezanih za politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, koje su imali predsjednik Crne Gore **Milo Đukanović**, predsjednica Skupštine Crne Gore **Danijela Đurović**, predsjednik Vlade Crne Gore **Dritan Abazović**, potpredsjednica Vlade za spoljnu politiku, evropske integracije i regionalnu saradnju i ministarka evropskih poslova **Jovana Marović**, i ministar vanjskih poslova **Ranko Krivokapić**.

U Crnoj Gori su 21. decembra 2022, po mandatu visokog predstavnika EU za vanjske poslove i politiku bezbjednosti Žozepe Borelja, boravili ministarka vanjskih poslova Republike Slovenije **Tanja Fajon** i ministar za evropske i međunarodne poslove Austrije **Aleksandar Šalenberg** (*Alexander Schallenberg*), kojom prilikom su imali odvojene sastanke sa predsjednikom Crne Gore **Milom Đukanovićem**, predsjednicom Skupštine Crne Gore **Danijelom Đurović** i predsjednikom Vlade Crne Gore **Dritanom Abazovićem**.

Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović	<ul style="list-style-type: none">o sastanak sa zamjenikom pomoćnika sekretara za trgovinu SAD Dejvidom De Falkom (<i>David De Falco</i>), koji je predvodio prvu trgovinsku misiju SAD, koja je boravila u posjeti Crnoj Gori 3-4. novembra 2022;o učešće na sastanku Evropske političke zajednice, 6. oktobra 2022, u Pragu. Razgovoralo se o pitanjima koja se tiču bezbjednosti i mira, sa fokusom na rat u Ukrajini, energetske i klimatsku krizu, kao i o migracijama i mobilnosti;o učešće na Samitu EU-Zapadni Balkan, 6. decembra 2022. u Tirani. Jasno je i nedvosmisleno poslata poruka značaja integracije regiona Zapadnog Balkana u EU, što je dovedeno u direktnu korelaciju sa bezbjednošću Evrope. U fokusu je bila i ekonomska stabilnost kroz finansijsku podršku za region, energetska bezbjednost kroz energetske pakete podrške, kao i digitalna povezanost kroz postepeno ukidanje rominga između regiona ZB i EU;
Predsjednica Skupštine Crne Gore Danijela Đurović	<ul style="list-style-type: none">o učešće na 60. plenarnoj sjednici Parlamentarne skupštine Organizacije crnomorske ekonomske saradnje (PABSEC), 7-8. decembra 2022. u Beogradu, kao završnom događaju u okviru predsjedavanja Narodne skupštine Republike Srbije PABSEC-u. Učešće su uzeli predstavnici parlamentarnih delegacija država članica Organizacije. Usvojeni su izvještaj o napretku, izvještaji odbora, preporuke, budžet za 2023, kao i ratifikovani mandati novih članova u pojedinim delegacijama. Turska je preuzela od Srbije predsjedavanje PABSEC-u;
Predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović	<ul style="list-style-type: none">o sastanak sa zamjenikom pomoćnika sekretara za trgovinu SAD Dejvidom De Falkom (<i>David De Falco</i>), koji je predvodio prvu trgovinsku misiju SAD, koja je boravila u posjeti Crnoj Gori 3-4. novembra 2022. Sastanku su prisustvovali i ministri kapitalnih investicija Ervin Ibrahimović, ekonomskog razvoja i turizma Goran Đurović, javne uprave Maraš Dukaj i finansija Aleksandar Damjanović. Trgovinsku misiju su činile 23 kompanije iz SAD i predstavnik Kancelarije guvernera države Nevada za ekonomski razvoj;o učešće na Regionalnoj konferenciji o medijskoj/digitalnoj pismenosti i dezinformacijama u organizaciji OEBS-a, 27. oktobra u Podgorici. Konferencija

je bila prilika za predstavljanje aktivnosti koje su Vlada i resorno ministarstvo preduzeli u okviru regulacije medijske djelatnosti i medijskog prostora u Crnoj Gori, kao i promocije i zaštite bezbjednosti novinara, što se ogleda u ključnoj izmjeni Krivičnog zakonika kojom se jača zaštita novinara u obavljanju svoje profesije;

- učešće na devetom Samitu Berlinskog procesa 3. novembra 2022. u Berlinu. Samit je rezultirao potpisivanjem tri važna sporazuma: Sporazum o slobodi kretanja na ZB uz ličnu kartu, Ugovor o priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije i arhitekata u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) i Sporazum o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja na ZB;
- učešće na 43. Ministarskoj konferenciji i 18. samitu Frankofonije, 18-19. novembra 2022. u Đerbi (Tunis). Na Samitu je usvojena Deklaracija iz Đerbe. Jermenija je na samitu ustupila predsjedavanje Tunisu. Sljedeći samit Frankofonije će se održati u Francuskoj, dok će domaćin naredne ministarske konferencije biti Kamerun;
- učešće na Evropskom molitvenom doručku u organizaciji grupe europoslanka, 6-7. decembar 2022. u Evropskom parlamentu u Briselu;
- posjeta sjedištu Savjeta Evrope i Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu 14. decembra 2022. U okviru posjete, održani su sastanci sa generalnom sekretarkom Savjeta Evrope **Marijom Pejčinović Burić**, kao i sa predsjednicom Evropskog suda za ljudska prava **Siofrom Oliri** (*Síofra O'Leary*). Posjeta je iskorištena za razmjenu mišljenja o aktuelnim pitanjima u domenu rada Savjeta Evrope i međusobnoj saradnji;
- u ime koordinatora MVP, učešće savjetnika predsjednika Vlade **Đorđa Radulovića** na VII Regionalnom forumu Unije za Mediteran, 24. novembra 2022. u Barseloni. Na forumu je usvojena Deklaracija o priključivanju Sjeverne Makedonije Uniji, kao i nominovani gradovi za „Mediteransku prijestonicu kulture“ za naredne dvije godine. Forumu su prisustvovali predstavnici mladih iz organizacija civilnog društva duž evromediteranskog regiona, iznijevši svoja očekivanja i preporuke, kao i konkretna rješenja za inkluzivniji, održiviji i prosperitetniji Mediteran;
- u ime koordinatora MVP, učešće savjetnika predsjednika Vlade **Đorđa Radulovića** na sastanku ministara vanjskih poslova Centralnoevropske inicijative (CEI), 6-7. novembra 2022. u Sofiji. Na sastanku je usvojena Zajednička izjava ministara vanjskih poslova zemalja članica CEI, kojom se afirmiše solidarnost i jedinstvo CEI u zajedničkim naporima za postizanje mira, stabilnosti i prosperiteta regiona. Na ministarskom sastanku je Moldavija preuzela predsjedavanje od Bugarske, koje će zvanično početi 1. januara 2023. Ponovljena je spremnost da se ulože zajednički naponi u rješavanje posljedica rata u Ukrajini;
- Na 29. zasjedanju ministarskog savjeta OEBS-a u Lođu (Poljska) 1-2. decembra 2022., crnogorsku delegaciju predvodio je savjetnik predsjednika Vlade **Đorđe Radulović**. Uz plenarne diktusije u okviru kojih su nacionalne

	<p>izjave imale sve države učesnice OEBS-a, uključujući i Crnu Goru, u okviru Ministarskog savjeta organizovani su i događaji na marginama koji su se odnosili na rat u Ukrajini, kao i na mogućnosti daljeg funkcionisanja OEBS-a. Crna Gora je u pripremi Ministarskog savjeta sa saveznicama učestvovala u izradi zajedničke izjave država članica NATO-a, a tradicionalno se pridružila zajedničkoj izjavi o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, kao i izjavi EU na zatvaranju Ministarskog savjeta;</p>
<p>Potpredsjednica Vlade za spoljnu politiku, evropske integracije i regionalnu saradnju i ministarka evropskih poslova Jovana Marović</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ učešće na forumu „Žene, mir, bezbjednost“ na poziv predsjednice Republike Kosova Vjose Osmani Sadriu. Pored učešća na forumu, koji je održan 22-23. oktobra 2022. u Prištini, organizovani su i bilateralni susreti sa visokim zvaničnicima Vlade Republike Kosova: Aljinom Kurtijem (<i>Albin Kurti</i>), predsjednikom Vlade Republike Kosovo, Besnikom Bislimijem, prvim potpredsjednikom Vlade za evropske integracije, razvoj i dijalog, koji je ujedno i glavni pregovarač za dijalog Republike Kosova sa Srbijom, Donikom Gervalom Švarc (<i>Donika Gërvalla-Schwarz</i>), drugom potpredsjednicom Vlade i ministarkom vanjskih poslova i dijaspore, i Emilijom Redžepi, trećom potpredsjednicom Vlade za manjinska pitanja i ljudska prava. Na susretima je istaknuto da dvije države dijele ista vanjskopolitička opredjeljenja, ali i otvorenost za međusobnu saradnju i spremnost za zajedničke poduhvate i projekte kroz formate Berlinskog procesa, Zapadnobalkanske šestorke, kao i kroz niz drugih regionalnih inicijativa; ○ učešće na onlajn panelu „Obezbjedivanje održivih i otpornih investicija u infrastrukturu“ u okviru „Forum civilnog društva i istraživačkih centara 2022“, koji je 3. novembra 2022. organizovan od strane njemačkog Instituta Aspen i Udruženja jugoistočne Evrope; ○ učešće na panelu „Odgovorna javna uprava za jače demokratije u Istočnoj i Jugoistočnoj Evropi, Srednjem Istoku i Sjevernoj Africi – fokus na Ukrajinu“, u okviru globalnog foruma „Izgradnja povjerenja i jačanje demokratije“, koji je 17. novembra 2022. održan u Luksemburgu. Na marginama foruma, održan je i sastanak sa ministarkom pravde Luksemburga Samantom Tanson (<i>Samantha Tanson</i>), sa kojom su razmijenjena mišljenja o reformama koje Crna Gora sprovodi u oblastima vladavine prava;
<p>Ministar vanjskih poslova Ranko Krivokapić</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ učešće na sastanku ministara vanjskih poslova u okviru Berlinskog procesa, 21. oktobra 2022. u Berlinu. Na sastanku je usvojena Deklaracija učesnika sa ZB o sporazumima o mobilnosti u okviru Zajedničkog regionalnog tržišta, koji se odnose na slobodu kretanja uz ličnu kartu i međusobno priznavanje profesionalnih i akademskih kvalifikacija na ZB. Ovi sporazumi se oslanjaju na obaveze koje proizilaze iz Akcionog plana za Zajedničko regionalno tržište, usvojenog na Samitu u Sofiji 2020, kao nastavka Višegodišnjeg akcionog plana. Implementacijom sporazuma teži se približavanju i boljoj povezanosti regiona, jačanju međusobnog povjerenja i saradnje na ZB, približavanju Jedininstvenom tržištu EU i stvaranju atraktivnijeg i konkurentnijeg regiona ZB;

- 7. oktobra 2022. bilateralni susret sa ministrom vanjskih poslova i trgovine Mađarske **Peterom Sijartom** (*Péter Szijjártó*), na marginama 2BS Foruma u Budvi.

Regionalna saradnja

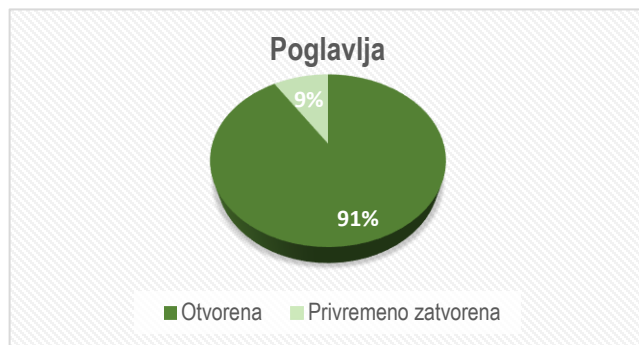
Crna Gora predsjedava Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF) od 1. jula 2022. do 30. juna 2023. Moto crnogorskog predsjedavanja je „Jugoistočna Evropa kulture, jugoistočna Evropa saradnje“ (*a SEE of culture, a SEE of cooperation*). Tokom izvještajnog perioda održana su dva sastanka političkih direktora (21. novembra i 19. decembra) i sastanak direktora za evropske poslove (19. decembra), kao i sastanak Trojke Procesa, Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) i Evropske unije (9. novembra). Prioriteti crnogorskog predsjedavanja koje je definisalo Ministarstvo vanjskih poslova, a Vlada Crne Gore usvojila 12. maja 2022. su: jačanje ekonomske i bezbjednosne saradnje i infrastrukturna povezanost, zaštita ljudskih prava, vladavina prava i osnaživanje demokratskih institucija, ublažavanje i prevazilaženje zdravstvenih, ekonomskih i drugih posljedica pandemije Covid-19, zaštita životne sredine (zelena tranzicija) i evropska integracija država iz regiona jugoistočne Evrope.

Saradnja sa OEBS-om i Savjetom Evrope

Tokom izvještajnog perioda, nastavljena je konstruktivna i sadržajna saradnja sa OEBS-om i Savjetom Evrope. Crna Gora je u drugoj polovini 2022. predsjedavala Podregionalnom konsultativnom komisijom (PRKK) Sporazuma o podregionalnoj kontroli oružja, Član IV, Aneks 1-B, Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. U sklopu predsjedavanja organizovani su sastanci Stalne radne grupe PRKK u Budvi u septembru i PRKK u Beču u novembru, i donesene su važne odluke koje će podstaći dalju implementaciju Sporazuma, u cilju jačanja transparentnosti, povjerenja i stabilnosti u regionu.

2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Ukupan bilans rezultata Crne Gore u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa su **otvorena sva 33 pregovaračka poglavlja**, od kojih su **tri privremeno zatvorena**. U skladu sa prihvaćenom novom metodologijom pregovora sa EU, Crna Gora ne može pristupiti zatvaranju preostalih poglavlja dok ne ostvari napredak u pregovaračkim poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

U izvještajnom periodu, nastavljene su aktivnosti na realizaciji preostalih obaveza po pregovaračkim poglavljima, u skladu sa privremenim i završnim mjerilima i obavezama definisanim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U skladu sa Odlukom o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji iz avgusta 2022, kao i institucionalnim i kadrovskim promjenama u državnoj upravi, nastavljeno je restrukturiranje pregovaračkih radnih grupa za pojedinačna poglavlja pravne tekovine EU.

Tako je 24. novembra 2022. Vlada donijela Odluku o obrazovanju Pregovaračke radne grupe za pripremu i vođenje pregovora Crne Gore s Evropskom unijom u oblasti pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko

poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika, kao i Odluku o obrazovanju Pregovaračke radne grupe za pripremu i vođenje pregovora u oblasti pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje. Cilj donošenja novih odluka je optimizacija i racionalizacija pregovaračke strukture u pomenutim oblastima i stvaranje još povoljnijih uslova da se rad ovih radnih tijela učini još efikasnijim i bolje koordinisanim.

Vlada je 28. decembra 2022. donijela odluke o obrazovanju pregovaračkih radnih grupa za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblasti pravne tekovine koje se odnose na pregovaračka poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost. Stupanje na snagu nove Odluke o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji zahtijevalo je donošenje novih odluka zbog promjene pravnog osnova, pa u pogledu zadataka koji su im povjereni nema promjena u odnosu na odluke koje su im prethodile. U pogledu sastava, dodaju se dva nova člana pregovaračkoj radnoj grupi za poglavlje 23 i četiri člana za poglavlje 24.

*U dijelu **reformе javne uprave**, Skupština je u novembru 2022. donijela novi Zakon o elektronskom dokumentu, kojim se upotpunjuje pravni okvir u oblasti digitalne transformacije. Vlada je krajem decembra 2022. donijela Nacionalni akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Crnoj Gori 2023-2024, čijim sprovođenjem će se potvrditi posvećenost principima i vrijednostima rastuće međunarodne zajednice Partnerstva za otvorenu upravu, ali i ojačati institucionalna i društvena otpornost na globalne krizne situacije i izazove.*

Vlada je 6. oktobra 2022. donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o metodologiji izračunavanja stepena konkurentnosti jedinice lokalne samouprave. Cilj donošenja Uredbe je uključivanje dodatnog broja indikatora (statističkih i anketnih) na nivou jedinice lokalne samouprave. Vlada je 2. novembra 2022. usvojila Informaciju o preduzetim aktivnostima povodom saniranja posljedica izazvanih sajber napadima na Vladinu informatičku infrastrukturu i informaciono-komunikacionu mrežu organa. U Informaciji se navodi da je Vladina informatička infrastruktura i informaciono-komunikaciona mreža organa od 20. avgusta 2022. pod kontinuiranim sajber napadima velikog intenziteta i kompleksnosti. Detaljnom analizom od strane Ministarstva javne uprave utvrđeno je djelovanje „ransomware“ malicioznog koda i detektovani su DDoS i Botnet napadi visokog nivoa sofisticiranosti. Analizom je, pored ostalog, utvrđeno da je kriptovano ukupno 17 informacionih sistema u 10 institucija, dok je sajber napad direktno uticao na 150 računara. Planom prioriternih aktivnosti na oporavku Vladine informatičke infrastrukture, preduzete su aktivnosti na uspostavljanju ključnih informacionih sistema neophodnih za nesmetano funkcionisanje državne uprave i servisa koji se pružaju građanima. Skupština je 28. novembra 2022. donijela novi Zakon o elektronskom dokumentu kojim se upotpunjuje pravni okvir u oblasti digitalne transformacije. Vlada je 28. decembra 2022. donijela Nacionalni akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Crnoj Gori 2023-2024. Plan je usmjeren na pet tematskih prioriteta i to: (i) učešće građana; (ii) otvoreni podaci i slobodan pristup informacijama; (iii) fiskalna transparentnost; (iv) jačanje integriteta i javne odgovornosti u borbi protiv korupcije; i (v) otvorenost lokalnih samouprava. Očekuje se da će se sprovođenjem reformi u pet tematskih prioriternih područja dati dodatni zamah dinamici izvršavanja obaveza Crne Gore u procesu pristupanja EU, potvrditi posvećenost Vlade principima i vrijednostima rastuće međunarodne zajednice Partnerstva za otvorenu upravu, ali i ojačati institucionalna i društvena otpornost na globalne krizne situacije i izazove. Vlada je 28. decembra 2022. usvojila Informaciju o unapređenju mreže organa državne uprave. Unapređenje mreže doprinijeće povećanje stepena informacione bezbjednosti u pogledu sprečavanja neovlašćenog pristupa podacima, sajber napada i dostupnosti servisa kroz nabavku i implementaciju uređaja neophodnih za kontrolu saobraćaja i kriptovanu komunikaciju između tačaka na mreži državnih organa, kao i aktivne mrežne opreme koja obezbjeđuje veću pouzdanost i brzinu toka podataka kroz mrežu organa državne uprave, čime se značajno smanjuje stepen ispada mreže zbog nedostupnosti aktivne mrežne opreme, što je u prethodnom periodu predstavljalo značajan rizik budući da je većina aktivne mrežne opreme bila starija od 10 godina. Vlada je 28.

decembra 2022. usvojila Informaciju o implementaciji certification authority (CA). Riječ je o projektu koji je jedan od ključnih preduslova za pružanje elektronskih usluga građanima i privredi i komunikaciju sa njima od strane javne uprave elektronskim putem. Uvođenje internog CA sistema je veoma važno kako za privredu, tako i za građane u smislu jačanja povjerenja, kao i omogućavanja identifikacije i autentifikacije, te elektronske dostave organima i građanima, što će u krajnjem implicirati mnogo lakšu i efikasniju komunikaciju. Takođe, nivo transparentnosti javne uprave će na ovaj način značajno biti unaprijeđen.

U oblasti **vlдавине prava**, Vlada je 20. oktobra 2022. usvojila Informaciju o potrebi obezbjeđivanja dodatnih finansijskih sredstava za realizaciju IPA 2018 programa za oblast „Vladavina prava i temeljna prava“. U Informaciji se navodi da je 2. decembra 2019. stupio na snagu Finansijski sporazum za program IPA 2018 između Evropske komisije i Crne Gore, kojim je za Projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“ opredijeljeno 13.516.733 eura. Riječ je o izgradnji četiri objekta u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, rekonstrukciji/adaptaciji šest objekata sudstva i adaptaciji/rekonstrukciji prostorija Uprave prihoda i carina Crne Gore: Carinarnica Bar, granični prelazi i Carinska ispostava – putnički terminal. Opšti cilj projekta je unapređenje sistema vladavine prava povećanjem efikasnosti i djelotvornosti institucija i usklađivanje sistema za promociju i zaštitu ljudskih prava sa najboljim praksama Evropske unije.

U poglavlju 23 – Pravosuđe i temeljna prava, nastavilo se sa aktivnostima u pogledu ključnih imenovanja u pravosuđu i u tom kontekstu Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu je u decembru 2022. utvrdio tekst Javnog poziva za izbor tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika. Takođe, u decembru 2022. skupštinski Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu raspisao je Javni poziv za izbor preostala tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika. Ustavni odbor je 23. decembra 2022. raspisao novi, četvrti Javni poziv za izbor četvoro sudija Ustavnog suda. Kako bi se stvorili adekvatni uslovi za što efikasniju borbu protiv korupcije, Vlada je u decembru 2022. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. U dijelu slobode izražavanja, usvojen je Izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija, za period od 23. juna do 5. decembra 2022.

U oblasti **pravosuđa**, Vlada je 15. decembra 2022. usvojila Godišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Programa razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija pravosuđa 2021-2023, za 2021. Izvještaj je urađen na osnovu prikupljenih podataka od članova Radne grupe za praćenje implementacije IKT programa, u odnosu na 11 dospelih aktivnosti. U Izvještaju je dat detaljan statistički pregled stepena realizacije planiranih aktivnosti u izvještajnom periodu, ključna dostignuća i izazovi u sprovođenju, pomak ostvaren na nivou svakog operativnog cilja sa navedenim indikatorima učinka i preprekama koje se se pojavile, tabelarni prikaz izvještavanja po svim aktivnostima operativnih ciljeva, nakon čega slijede preporuke za naredne faze sprovođenja strateškog dokumenta. Vlada je 15. decembra 2022. utvrdila Predlog zakona o dopuni Zakona o sudovima. Donošenje Zakona je bilo neophodno kako bi se efikasnije implementirale odredbe Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, i propisala jasna nadležnost sudova za postupanje u ovim predmetima. Dopunom je regulisano da, nezavisno od pravila o mjesnoj nadležnosti, Osnovni sud u Podgorici sudi u prvom stepenu u predmetnim sporovima, za čiju svrhu će biti formirano specijalno odjeljenje. Ustavni odbor je 23. decembra 2022. raspisao novi, četvrti Javni poziv za izbor četvoro sudija Ustavnog suda. Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu 29. decembra 2022. je na osnovu člana 16 stav 2 i člana 16a Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, i člana 40 Poslovnika Skupštine Crne Gore, utvrdio tekst Javnog poziva za izbor tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika. Skupštinski Odbor za politički sistem, pravosuđe i

upravu raspisao je 30. decembra 2022. Javni poziv za izbor preostala tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika.

U dijelu **borbe protiv korupcije**, Vlada je 13. oktobra 2022. usvojila Izveštaj Grupe zemalja za borbu protiv korupcije (GRECO) o evaluaciji za Crnu Goru u okviru V kruga evaluacije na temu sprečavanje korupcije i unapređivanje integriteta u okviru organa centralne vlasti (na najvišim izvršnim funkcijama) i agencija za sprovođenje zakona. Izveštaj, kako se navodi, ima za cilj da identifikuje slabosti koje treba riješiti, dobre standarde koji postoje ili su u izradi, kao i da pomogne organima vlasti u Crnoj Gori da ojačaju svoje napore na prevenciji korupcije, u skladu sa GRECO standardima. Vlada je 15. decembra 2022. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću.¹ Cilj zakona je oduzimanje imovinske koristi onima koji su je nezakonito stekli, bez obzira na to je li im ta imovina prenesena sa ili bez naknade ili sa naknadom koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti. Zakonom je precizirano šta podrazumjeva oduzimanje imovinske koristi, odnosno da je to i privremeno i/ili trajno oduzimanje, a definisan je i pojam imovinske koristi koji je proširen tako da uključuje i svaku naknadnu ili transformaciju imovinske koristi. Takođe, proširen je pojam imovine koji sada uključuje i virtuelnu imovinu i imovinska prava koja dokazuju pravo vlasništva. Jasno je propisano da se imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću može oduzeti od učinioca ako je stečena u periodu deset godina prije i/ili poslije izvršenja krivičnog djela. Proširen je krug lica koja se smatraju članovima porodice, odnosno postupak u slučaju smrti lica protiv koga se vodi krivični postupak, ili se lice nalazi u bjekstvu ili se pokrenuti postupak ne može nastaviti zbog postojanja okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje. Uvodi se novo poglavlje koje se odnosi na finansijski izviđaj i propisuje način zaključenja finansijske istrage, odnosno koliko ona može trajati.

U oblasti **temeljnih prava**, Vlada je 16. novembra 2022. usvojila Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2021. U dokumentu su sažete najznačajnije aktivnosti državnih institucija i organa koji za cilj imaju očuvanje i unapređenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori u oblasti: kulture, informisanja, obrazovanja, ekonomije, zapošljavanja, učešća u javnom životu i političke zastupljenosti, upotrebe jezika i pisma, itd.

U dijelu **slobode izražavanja**, Vlada je 28. decembra 2022. usvojila Izveštaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija, za period od 23. juna do 5. decembra 2022. Riječ je o četvrtom Izveštaju Komisije formirane 2021. kojim je obuhvaćeno 10 slučajeva, kako onih neriješenih iz ranijeg perioda, tako i onih koji su se desili u tekućoj godini. U raspravi je posebno istaknuto da Izveštaj sadrži i Djelimični izvještaj o radu Policije i Državnog tužilaštva u predmetu ubistva Duška Jovanovića, glavnog i odgovornog urednika dnevnog lista „Dan“. Komisija je povodom obrađenih predmeta donijela preporuke za dalje postupanje nadležnih organa.

U poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, u cilju efikasnijeg i efektivnijeg oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi, efikasnije borbe protiv teških oblika kriminala, te unapređenja sveopšteg sistema vladavine prava, Vlada je utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Donijeta je odluka o opredjeljenju dodatnih 2 miliona eura budžetskih sredstava za oblast vladavine prava, kao i niz odluka u cilju poboljšanja materijalnog statusa policijskih službenika angažovanih na poslovima borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Kao i u prethodnom periodu, Crna Gora je nastavila sa politikom solidarnosti prema žrtvama oružanog sukoba u Ukrajini, kao i prema evropskim partnerima.

¹ Veže se za privremeno mjerilo 23 u poglavlju 23: *Crna Gora obezbjeđuje početni bilans ostvarenih rezultata u efektivnoj primjeni izjave o imovini i sistema za verifikaciju, uključujući i odvrcajuće sankcije za neusklađenost i valjane sukcesivne mjere (uključujući putem krivične istrage kada je relevantno) u slučajevima da prijavljena imovina ne odgovara realnosti.*

U cilju potpune usklađenosti s Odlukama Savjeta EU, nad kojima Savjet periodično vrši reviziju dodavanjem lica i entiteta koja su obuhvaćena odlukom, Vlada je 8. decembra 2022. donijela Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine.

U oblasti **pravosudne saradnje u krivičnim stvarima**, Vlada je 30. novembra 2022. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Drugog dodatnog protokola uz Konvenciju o računarskom kriminalu o unaprijeđenoj saradnji i otkrivanju elektronskih dokaza. Protokol za cilj ima da dodatno unaprijedi saradnju u vezi sa računarskim kriminalom i sposobnost organa krivičnog pravosuđa da prikupljaju dokaze u elektronskoj formi, za bilo koje krivično djelo, za potrebe konkretnih krivičnih istraga ili postupka putem dodatnih alata koji se odnose na efikasniju uzajamnu pomoć i druge oblike saradnje nadležnih organa. Propis će imati pozitivan uticaj na pravdu odnosno na efikasnost međunarodne saradnje na ovom planu, a doprinijeće i snažnoj poziciji Crne Gore kao članice Savjeta Evrope kada je riječ o ukupnoj pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima.

U oblasti **policijske saradnje i borbe protiv organizovanog kriminala**, Vlada je 24. novembra 2022. donijela Odluku o izmjeni Odluke o specijalnom dodatku, kao i Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o dodatku na osnovnu zaradu za obavljanje poslova na određenim radnim mjestima, u cilju poboljšanja materijalnog statusa policijskih službenika angažovanih na poslovima borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, kao i službenika zaduženih za sajber bezbjednost informatičke infrastrukture državne uprave. Dodano, 30. novembra 2022. utvrđen je Predlog Zakona o izmjenama i dopuni Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru kojim se predviđa da se zaposlenom u Specijalnom policijskom odjeljenju, obrazovanom u skladu sa članom 26 Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, omogući ostvarivanje prava na dodatak na osnovnu zaradu do 60% visine osnovne zarade.

U cilju unapređenja normativnog okvira za efikasno sprečavanje sticanja i upotrebe imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, te radi zaštite ekonomske i društvene funkcije zakonito stečene imovine, Vlada je 15. decembra 2022. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Suština zakona je oduzimanje imovinske koristi onima koji su je nezakonito stekli, bez obzira na to je li im ta imovina prenesena sa ili bez naknade, a sve u cilju unapređenja pravne sigurnosti i vladavine prava².

Na planu **bilansa rezultata**, bilježi se kontinuitet u dijelu procesuiranja i lišenja slobode visokorangiranih članova i pripadnika crnogorskih organizovanih kriminalnih grupa, što ukazuje na stabilan i fokusiran operativni rad nadležnih organa. Nakon što su sredinom 2022. u akcijama usmjerenim na suzbijanje kriminaliteta lišeni slobode jedan službenik Agencije za nacionalnu bezbjednost i jedan službenik Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, 9. decembra 2022. lišen je slobode i specijalni državni tužilac zbog osnova sumnje da je, obavljajući funkciju specijalnog tužioca, u periodu od sredine 2020. do 2022. učinio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije i više krivičnih djela zloupotrebe službenog položaja. Takođe, Specijalno državno tužilaštvo je 23. decembra 2022. donijelo naredbu o proširenju istrage protiv bivšeg direktora Uprave prihoda i carina, uhapšenog pod sumnjom da je počinio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije. Osumnjičenom se stavlja na teret da je kao organizator, radi realizacije kriminalnog plana, dao nalog u postupku uništenja akcizne robe-cigareta da službena lica ne vrše službene radnje koje bi morali izvršiti, kako bi se cigarete otuđile, a nakon otuđenja iste prikazale kao uništene, sve u cilju sticanja protivpravne imovinske koristi za sebe i kriminalnu organizaciju čiji su članovi ranije uhapšeni.³

² Veže za privremeno mjerilo 32 u poglavlju 24 koje se, između ostalog, odnosi na usvajanje novog zakonodavstva o povraćaju imovine te obezbjeđivanje početnog bilansa rezultata u ovoj oblasti.

³ U širem kontekstu se veže za privremeno mjerilo 28 u poglavlju 24: *Crna Gora uspostavlja početni bilans ostvarenih rezultata efikasnih i djelotvornih istraga, gonjenja i osuda u slučajevima organizovanog kriminala (uključujući pranje novca, trgovinu ljudima, računarski kriminal, krijumčarenje cigareta i droge i trgovinu oružjem) i pokazuje snažnu političku posvećenost unutrašnjim i regionalnim aktivnostima u rješavanju ozbiljnih i složenih slučajeva organizovanog kriminala.*

U oblasti **računarskog kriminala**, Vlada je 15. novembra 2022. razmotrila Informaciju o osnivanju Regionalnog centra za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta (WB3C), a 28. decembra 2022. Informaciju o aktivnostima na uspostavljanju Regionalnog centra za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta (WB3C). Kako se navodi u Informaciji, predviđeno je da Regionalni centar bude smješten u Naučno-tehnološkom parku Crne Gore, na čijoj se adaptaciji intenzivno radi, a završetak adaptacije je predviđen za drugi kvartal 2023.

U oblasti **pranja novca i finansiranja terorizma**, Vlada je 10. novembra 2022. donijela Odluku o obrazovanju Stalnog koordinacionog tijela za izradu Nacionalne procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma. Ovom odlukom je, pored ostalog, propisano da tijelo priprema predloge za mjere i akcioni plan za smanjenje identifikovanih rizika, primjenjuje analize iz ovih oblasti i priprema izvještaje o sprovedenim analizama i utvrđenim nacionalnim rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma.

Na planu **sprečavanja pranja novca**, Vlada je 8. decembra 2022. donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, kojom se osniva Uprava za igre na sreću kao samostalni organ uprave, što će dovesti do povećanja efikasnosti i cjelishodnosti, ali i omogućiti direktan pristup pojedinim fondovima EU, koji finansiraju borbu protiv pranja novca i sive ekonomije i sprečavanje negativnih uticaja na regulaciju tokova novca na tržištu igara na sreću.

U oblasti **trgovine ljudima**, Vlada je 30. decembra 2022. donijela Odluku o organizovanju Javne ustanove za smještaj djece i mladih sa problemima u ponašanju i djece i mladih žrtava trgovine ljudima. Odlukom se postojeća Javna ustanova za smještaj djece sa problemima u ponašanju organizuje kao Javna ustanova za smještaj djece i mladih sa problemima u ponašanju i djece i mladih žrtava trgovine ljudima. Time će se, u skladu s odredbama Konvencije Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i odredbama Istanbulske konvencije, na adekvatan način obezbijediti smještaj u skladu sa uzrastom, polom i potrebama djece i mladih koji su žrtve trgovine ljudima, odvojeno od odraslih i starih lica.

Kada je u pitanju **poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe**, Vlada je 22. decembra 2022. utvrdila Zakon o računanju vremena, kojim se reguliše ova oblast i definiše računanje vremena na nacionalnom nivou koje je usklađeno s evropskim zemljama, a takođe postiže i usklađenost sa Direktivom 2000/84/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. januara 2001. o ljetnjem računanju vremena. Nadalje, Skupština je 27. decembra 2022. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti. Donošenje ovog zakona je u direktnoj vezi sa ispunjenjem trećeg završnog mjerila, jer se kroz propis uvodi tzv. „klauzula o međusobnom priznavanju“ za sve proizvode koji pripadaju neregulisanom području, čime se prihvataju proizvodi bez dodatnih zakonskih prepreka koji se stavljaju na tržište EU, zemalja članica EFTA i Republike Turske.

U okviru **poglavlja 2 – Sloboda kretanja radnika**, Vlada je 24. novembra 2022. donijela Odluku o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2023. godinu („Sl. list CG“, broj 138/22), kojom se uspostavlja ravnoteža između potreba zapošljavanja domaće radne snage, posebno na sezonskim poslovima, i naglašenih potreba poslodavaca u određenim djelatnostima, kada te potrebe ne može u potpunosti zadovoljiti domaća radna snaga. U dijelu koordinacije sistema socijalnog osiguranja, Skupština je 27. decembra 2022. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o socijalnom osiguranju između Crne Gore i Rumunije („Sl. list CG“ – Međunarodni ugovori, broj 1/23), 26. potpisani bilateralni sporazum u ovoj oblasti.

U okviru **poglavlja 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**, u novembru 2022. održana je dvodnevna radionica na kojoj su predstavnicima svih institucija i strukovnih udruženja predstavljene aktivnosti na uspostavljanju Jedinstvene kontakt tačke (JKT), definisan je sadržaj obrazaca za dostavljanje informacija i

predstavljena su dobra rješenja JKT-a iz drugih zemalja članica. Uspostavljanjem JKT će biti omogućena elektronska registracija preduzeća i jednostavnost postupka osnivanja preduzeća i slobode pružanja usluga.

U dijelu **poglavlja 5 – Javne nabavke**, Skupština je 27. decembra 2022. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama, čime je potvrđen visok stepen ispunjenosti kriterijuma predviđenih prvim završnim mjerilom, koje se odnosi na usklađivanje nacionalnog okvira sa pravnom tekovinom EU u svim oblastima javnih nabavki, sa posebnim naglaskom na koncesije, privatno-javno partnerstvo i javne nabavke.

Kada je u pitanju **poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine**, Crna Gora je 1. oktobra 2022. postala država članica Evropske patentne organizacije. Takođe, Skupština je 27. decembra 2022. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o žigu, koji je predmet usaglašavanja sa Direktivom (EU) 2015/2436 Evropskog parlamenta i Savjeta o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima, i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o patentima (treće završno mjerilo), koji je predmet usaglašavanja sa Regulativom (EU) 2019/933 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2019. o izmjeni Regulative (EZ) br. 469/2009 o sertifikatu o dodatnoj zaštiti za lijekove, kao i Zakon o potvrđivanju Singapurskog ugovora o žigovnom pravu.

U dijelu **poglavlja 8 – Konkurencija**, u izvještajnom periodu je u Agenciji za zaštitu konkurencije putem javnog konkursa zaposleno jedno lice – direktor Agencije, a putem internih oglasa radni odnos su zasnovala dva službenika, od čega jedan službenik u Sektoru za kontrolu državne pomoći – Odsjek za prethodnu kontrolu, a drugi službenik u Službi za opšte poslove i finansije. Dodatno, četiri javna oglasa i jedan javni konkurs (zamjenik direktora Agencije), koji su raspisani u 2022, biće realizovani u januaru 2023. Nakon dužeg vremenskog periodu u VD statusu, direktor Agencije je izabran na petogodišnji mandat što će, uz Savjet koji funkcioniše u punom kapacitetu, značajno olakšati realizaciju aktivnosti planiranih kroz evropsku agendu u ovom poglavlju. Jačanje kapaciteta AZK je povezano sa ispunjenjem četvrtog završnog mjerila.

U okviru **poglavlja 10 – Informatičko društvo i mediji**, Vlada je 13. oktobra 2022. usvojila Informaciju o procesu pristupanja Crne Gore Programu Evropske unije „Digitalna Evropa“. Skupština je 28. novembra 2022. donijela novi Zakon o elektronskom dokumentu („Sl. list CG“, broj 132/22) kojim se upotpunjuje pravni okvir u oblasti digitalne transformacije. U decembru 2022. uspostavljen je Vladin CIRT, u vidu Direkcije za informacionu bezbjednost u Ministarstvu javne uprave, čija je uloga da vrši monitoring uspostavljenog sajber ekosistema u režimu 24/7, i odgovori na svakodnevne prijetnje sofisticiranih sajber napada, kako bi se povećala bezbjednost Vladine informatičke infrastrukture i informaciono-komunikacione mreže organa i omogućilo zaustavljanje sajber napada u ranoj fazi, brzi oporavak sistema i očuvanje integriteta podataka. Polovinom novembra 2022, potpisano je Pismo namjere za uspostavljanje Regionalnog centra za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta (WB3C) koji predstavlja tripartitnu inicijativu Crne Gore, Republike Francuske i Republike Slovenije. Navedene aktivnosti su značajne za ispunjenje prvog završnog mjerila u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj**, ističe se Zakon o jakim alkoholnim pićima („Sl. list CG“, broj 3/23) koji je Skupština donijela 27. decembra 2022, a čije je donošenje proisteklo iz potrebe usaglašavanja sa propisima EU, posebno u dijelu definisanja, opisivanja, označavanja i geografskih oznaka alkoholnih pića, čime je stvoren osnov za efikasno funkcionisanje tržišta, fer konkurenciju, kao i zaštitu interesa potrošača. Nakon što je akcioni dokument „EU podrška za poljoprivredu“ iz programa IPA 2021, sa budžetom od 9 miliona eura, odobren u decembru 2021, Finansijski sporazum za program IPA 2021 potpisan je u decembru 2022, čime su se stekli uslovi za formalni početak sprovođenja aktivnosti.

U okviru **poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika**, u izvještajnom periodu su usvojena ukupno 33 podzakonska akata i to iz oblasti bezbjednosti hrane (11), veterine (6) i fitosanitarne oblasti (16). U oblasti bezbjednosti hrane, u cjelosti je implementiran Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2022.

U okviru **poglavlja 13 – Ribarstvo**, Vlada je 10. novembra 2022. utvrdila Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, a 24. novembra 2022. Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi, koji su u direktnoj vezi sa ispunjenjem prvog završnog mjerila u ovom poglavlju.

U dijelu **poglavlja 14 – Saobraćajna politika**, u oblasti pomorskog saobraćaja, Vlada je 8. decembra 2022. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije iz Nairobija o uklanjanju olupina iz 2007, što je jedan od uslova da Crna Gora postane punopravna članica Pariškog memoranduma o kontroli državne luke (Paris MoU). U oblasti vazdušnog saobraćaja, nastavljeno je sa usklađivanjem pravne tekovine i ispunjavanjem obaveza iz četvrtog završnog mjerila koje se odnosi na usklađivanje zakonodavstva sa pravnom tekovinom u oblasti upravljanja vazdušnim saobraćajem, donošenjem: Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o posadi vazduhoplova („Sl. list CG“, broj 110/22), kao i Pravilnika o naknadama i taksama koje naplaćuje Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva („Sl. list CG“, broj 139/22).

Kada je u pitanju **poglavlje 15 – Energetika**, u oblasti ugljovodonika Vlada je 8. decembra 2022. utvrdila Predlog zakona o mjerama sigurnosti prilikom istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju. U dijelu energetske efikasnosti, donijeti su sljedeći pravilnici: Pravilnik o označavanju energetske efikasnosti pneumatika vozila i drugih parametara („Sl. list CG“, broj 119/22), Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za mašine za pranje i sušenje veša u domaćinstvu („Sl. list CG“, broj 119/22), kao i Pravilnik o označavanju energetske efikasnosti rashladnih uređaja („Sl. list CG“, broj 150/22), čime je nastavljeno sa ispunjavanjem obaveza iz trećeg završnog mjerila koje se odnosi na usklađivanje sa pravnom tekovinom o energetske efikasnosti. Kada je u pitanju nuklearna energija, nuklearna sigurnost i zaštita od jonizujućeg zračenja, Vlada je 30. novembra 2022. utvrdila Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti, sa ciljem unapređenja regulative u ovoj oblasti. U Predlog zakona transponovano je 11 direktiva Savjeta EU, jedna Odluka i jedna Uredba Savjeta EU. U ovoj oblasti Crna Gora je strana ugovornica 26 međunarodno-pravnih instrumenata, čije su pojedine odredbe, takođe, transponovane u predloženi zakon.

U okviru **poglavlja 16 – Porezi**, Vlada je 8. decembra 2022. utvrdila Predlog osnove za vođenje pregovora i zaključivanje Ugovora između Vlade Crne Gore i Vlade Republike San Marino o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak i na imovinu. Skupština je 27. decembra 2022. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, a 29. decembra 2022. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost. Realizacija navedenih akata pozitivno utiče na ispunjenje prvog završnog mjerila u ovom poglavlju.

Kada je riječ o **poglavlju 17 – Ekonomska i monetarna unija**, Vlada je 15. decembra 2022. usvojila Program reforme upravljanja javnim finansijama 2022-2026 sa Akcionim planom, što je značajno s aspekta trećeg završnog mjerila u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 18 – Statistika**, a u kontekstu ispunjenja prvog završnog mjerila u ovom poglavlju, Skupština je 12. decembra 2022. donijela Zakon o Popisu stanovništva, domaćinstava i stanova („Sl. list CG“, broj 140/22), dok je Vlada 22. decembra 2022. donijela Odluku o godišnjem planu zvanične statistike za 2023. godinu.

U okviru **poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, u oblasti radnog prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja (MRSS) je kroz socijalni dijalog sa reprezentativnim organizacijama sindikata i reprezentativnim udruženjem poslodavaca zaključilo Opšti kolektivni ugovor 26. decembra 2022. Glavne novine u Opštem kolektivnom ugovoru se odnose na povećanje koeficijenata za utvrđivanje prava na zaradu, dodati su osnovi za uvećanje zarade po osnovu rada nedjeljom, dvokratnog rada i pripravnosti, ograničeno je trajanje rada dužeg od punog radnog vremena, unaprijeđeno je pravo na plaćeno odustvo. U oblasti zaštite i zdravlja na radu, Vlada je 22. decembra 2022. donijela Strategiju za unapređenje zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori 2022-2027, sa Akcionim planom implementacije za

2023, sa ciljem unapređenja zaštite i zdravlja na radu na svim nivoima djelovanja u procesu rada, a koji bi obuhvatio humani, socijalni i ekonomski segment i obezbijedio sigurno i zdravo radno mjesto. U okviru politike zapošljavanja, Vlada je 22. decembra 2022. donijela i godišnji Akcioni plan zapošljavanja za 2023, kojim su utvrđene mjere i aktivnosti za ostvarivanje ciljeva definisanih Nacionalnom strategijom zapošljavanja 2021-2025. Takođe, 22. decembra 2022. donijet je Akcioni plan za uspostavljanje interoperabilnosti između odabranih informacionih sistema i baza podataka koji imaju ulogu u upravljanju tržištem rada u Crnoj Gori, koji definiše mjere i aktivnosti, kako bi se uspostavila interoperabilnost sa neophodnim bazama u sistemu i omogućila adekvatna razmjena podataka u cilju kvalitetnog praćenja nezaposlenih lica. Ovo je jedna od mjera u naporima države da kreira efikasnu i servisno opredijeljenu javnu upravu, orjentisanu ka digitalnoj transformaciji, koji treba da doprinese inkluzivnom i boljem funkcionisanju tržišta rada. U oblasti integrisanih informacionih sistema socijalnog staranja 98 (SWIS), 21. novembra 2022. potpisan je Sporazum o saradnji na realizaciji projekta „e-Social“, koji će doprinijeti obezbjeđivanju podataka za informisano donošenje odluka.

U okviru **poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika**, u dijelu politike preduzetništva, Vlada je 22. decembra 2022. usvojila Nacionalnu strategiju cirkularne tranzicije do 2030. godine, s Akcionim planom za 2023. i 2024. godinu. Strategijom su identifikovana četiri prioriteta sektora – poljoprivreda, šumarstvo, građevinarstvo i turizam, kao i horizontalne teme koje predstavljaju svojevrsan preduslov za cirkularnu transformaciju u ovim sektorima, a ukupna predviđena sredstva za realizaciju aktivnosti za period 2023-2024 iznose 86.792.650 eura.

Što se tiče **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**, Skupština je 29. septembra 2022. usvojila Zakon o potvrđivanju Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA III) („Sl. list CG“, broj 6/22), dok je isti stupio na snagu 2. novembra 2022, čime su se ispunili formalno-pravni preduslovi za potpisivanje finansijskih sporazuma za programe IPA 2021 i IPA 2022, kao i usvajanje narednih programa. Finansijski sporazum za IPA 2021 je potpisan 15. decembra 2022, čime će otpočeti proces ugovaranja i trošenja opredijeljenih sredstava u iznosu od 32,4 miliona eura.

U okviru **poglavlja 26 – Obrazovanje i kultura**, Vlada je 11. novembra 2022. utvrdila Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2022. godinu, kojim je podržano 17 projekata u ukupnom iznosu od 230.400,00 eura, a 8. decembra 2022. Program za unapređenje Evropske omladinske kartice u Crnoj Gori za period 2022-2024.

U dijelu **poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, Vlada je 30. novembra 2022. usvojila Treći polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, za izvještajni period mart-avgust 2022, prema kome je stepen realizacije 24,56%. Od početka implementacije Akcionog plana (februar 2021-avgust 2022), stepen realizacije iznosi 63,1% (od planiranih 290 mjera, realizovane su 184). U oblasti zaštite prirode, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je krajem decembra 2022. donijelo Plan upravljanja za prvo morsko zaštićeno područje proglašeno 2021. – Park prirode „Platamuni“. U oblasti hemikalija donijeta je Uredba o izmjenama Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu („Sl. list CG“, broj 134/22) kojom su prenijete izmjene priloga XVII REACH Regulative, a čime je nastavljeno sa ispunjavanjem obaveza iz šestog završnog mjerila, koje se odnosi na usklađivanje sa pravnom tekovinom EU u sektorima hemikalija, buke i civilne zaštite. Nadalje, u oblasti civilne zaštite Vlada je u novembru 2022. usvojila Nacionalni plan zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih nesreća, što dodatno utiče na unapređenje oblasti civilne zaštite.

U okviru **poglavlja 29 – Carinska unija**, Vlada je 15. decembra 2022. donijela Uredbu o carinskoj tarifi za 2023. („Sl. list CG“, broj 148/22), kojom je usklađena nacionalna nomenklatura carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom

Evropske unije za 2023. (Regulativa Komisije br. 2022/1998). Memorandum o razumijevanju o elektronskoj razmjeni podataka između Uprave prihoda i carina Crne Gore i Agencije za akcize, carine i igre na sreću Republike Italije zaključen je 9. septembra 2022. Elektronska razmjena podataka vršiče se putem SEED sistema i to u Fazi 1 UPC dostavlja podatke Agenciji Italije (razmjena informacija u pomorskom saobraćaju). Takođe, 9. decembra 2022. zaključen je i Memorandum o razumijevanju o elektronskoj razmjeni podataka između Uprave prihoda i carina Crne Gore i Uprave carina Hrvatske.

U okviru **poglavlja 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika**, nastavljen je trend 100% usklađenosti, odnosno Crna Gora se uskladila svaki put kad je bila pozvana sa zahtjevima za usklađivanje sa deklaracijama, pozicijama HRVP i odlukama Savjeta EU o restriktivnim mjerama. S tim u vezi, Vlada je 8. decembra 2022. donijela Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta EU u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine. Izmjene i dopune Odluke su donijete kako bi se Crna Gora, u dijelu zajedničke vanjske i bezbjednosne politike, u potpunosti uskladila sa Odlukama Savjeta EU.

Kada je u pitanju **poglavlje 33 – Finansijske i budžetske odredbe**, Skupština je 27. decembra 2022. donijela Zakon o budžetu Crne Gore za 2023. godinu.

2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su realizovane sljedeće aktivnosti:

<p>Organizovan Evropski dan u Ulcinju 9. novembra 2022.</p>	<p>Potpredsjednica Vlade i ministarka evropskih poslova Jovana Marović i ministarka ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Ana Novaković Đurović boravile su sa saradnicima u radnoj posjeti Ulcinju. Posjeta je dio projekta „Evropski dan u tvom gradu“, a u okviru programa je održan sastanak sa predsjednikom Opštine Omerom Bajraktarijem i njegovim timom, kao i posjeta Srednjoj mješovitoj školi „Bratstvo-jedinstvo“ i razgovor sa učenicima o pristupanju Crne Gore EU. U okviru posjete je organizovana i javna debata „Značaj pristupnih pregovora za lokalne samouprave“. Takođe, potpredsjednica Vlade i ministarka evropskih poslova Jovana Marović i predsjednik opštine Ulcinj Omer Barjaktari su obišli Zavičajni muzej, čije renoviranje se realizuje u okviru Interreg IPA programa prekogranične saradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora.</p>
<p>Objavljen 21. broj Biltena Ministarstva evropskih poslova 16. novembra 2022.</p>	<p>Dvadesetprvi broj Biltena o evropskoj integraciji predstavio je najvažnije događaje i aktivnosti u procesu pristupanja EU tokom trećeg kvartala 2022.</p>
<p>Organizovan online kviz „Koliko znaš o EU?“ 16. decembra 2022.</p>	<p>Generalni sekretarijat Vlade, u okviru sprovođenja Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2019-2022, tradicionalno, svake godine u decembru organizuje online kviz „Koliko znaš o EU?“. Cilj realizacije kviza je podsticanje mladih ljudi da što više</p>

	<p>istražuju i saznaju o Evropskoj uniji i procesu pristupanja Crne Gore EU. Pravo učešća u kvizu imali su učenici osmih i devetih razreda osnovne škole. Iz Generalnog sekretarijata Vlade su pozvali osnovce da se prijave i učestvuju u istraživanju, unaprijede svoju informisanost i saznanja o EU, procesu pristupanja Crne Gore EU, perspektivama, šansama i izazovima na putu ka članstvu.</p>
<p>Pobjednici kviza „Koliko znaš o EU?“ posjetili Vladu 23. decembra 2022.</p>	<p>Učenici osmih i devetih razreda osnovnih škola koji su učestvovali u onlajn kvizu „Koliko znaš o EU?“ posjetili su Vladu. Kviz je organizovao Generalni sekretarijat Vlade – Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, a učestvovalo je 60 učenika osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori. Troje pobjednika, kao i još desetoro najbolje plasiranih učesnika kviza, primili su generalni sekretar Vlade Boris Marić, ministarka ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i rukovoditeljka radom Ministarstva evropskih poslova Ana Novaković Đurović i državna sekretarka u Ministarstvu evropskih poslova Milena Žižić. U razgovoru sa predstavnicima Vlade, učenici su istakli da kroz IPA fondove i brojne programe, građani Crne Gore već sad osjećaju koristi od procesa pristupanja, a da će te koristi i mogućnosti biti daleko veće kad postanemo članica EU.</p>
<p>Objavljeno 11. izdanje Eurokaza 29. decembra 2022.</p>	<p>U okviru više rubrika, kroz Eurokaz su predstavljene aktuelnosti iz pregovaračkog procesa, rezultati reformi koje Crna Gora sprovodi u procesu pristupanja, i uspješni primjeri korišćenja EU fondova. Sagovornici Eurokaza govorili su na aktuelne teme iz pregovaračkog procesa i o aktuelnostima iz domena funkcionisanja EU. Za Eurokaz pišu i govore predstavnici Vlade Crne Gore, Evropske komisije, novinari crnogorskih štampanih i elektronskih medija, kao i predstavnici lokalnih samouprava, provrednog sektora i nevladinih organizacija. U jedanaestom izdanju možete pronaći intervju sa evropskom komesarkom za transport Adinom Valean (<i>Adina Vălean</i>) i sa ambasadoricom Švedske Anikom Ben David (<i>Annika Ben David</i>).</p>

2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu

U izvještajnom periodu nijesu organizovane sjednice Odbora za evropske integracije, a glavne aktivnosti Odbora bile su usmjerene na parlamentarnu diplomatiju.

U oktobru 2022, organizovan je niz bilateralnih susreta, među kojima i sastanak Odbora za evropske integracije i Odbora za međunarodne odnose i iseljenike sa delegacijom Odbora za Evropu i međunarodne poslove Parlamenta Savezne pokrajine Baden-Virtemberg, na čelu sa predsjednikom Odbora **Vilijem Šteheleom** (*Willi Stächele*). Poslanici su razmijenili mišljenja na aktuelne teme koje se tiču procesa evropskih integracija Crne Gore i izbora sudija, te

Berlinskog procesa i saradnje država Zapadnog Balkana na putu ka EU, a razgovarano je i o aktuelnoj situaciji u Ukrajini i pitanjima iz oblasti energetike i klimatskih promjena.

Istog mjeseca je, u sklopu projekta saradnje Evropskog parlamenta i Skupštine Crne Gore *InterPares*, organizovana radna posjeta Odbora za evropske integracije i Radne grupe za izradu Nacrta zakona o Skupštini Crne Gore Parlamentu Mađarske. Organizovan je niz susreta sa poslanicima i predstavnicima stručne službe parlamenata Mađarske, Hrvatske i Češke Republike, kao i bilateralni susreti sa predstavnicima Ministarstva vanjskih poslova i trgovine i Ministarstva pravde Mađarske. Posjeta je imala za cilj razmjenu iskustava i praksi sa parlamentarcima iz država članica EU u domenu učešća parlamenata u evropskim poslovima, zakonodavnog rada i pravnog okvira za rad parlamenata i poslanika.

U oktobru 2022. je organizovana i posjeta službenika vlada i parlamenata i predstavnika civilnog sektora Moldavije i Ukrajine Skupštini Crne Gore. Članovi Odbora za evropske integracije i potpredsjednica Skupštine Crne Gore razgovarali su sa gostima o radu Odbora i iskustvu Crne Gore u pregovaračkom procesu sa EU, a gosti su bili posebno zainteresovani za iskustva u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, regionalne saradnje i komunikacije sa institucijama EU, kao i parlamentarne diplomatije i promocije procesa pristupanja.

U izvještajnom periodu su nastavljene redovne aktivnosti članova Odbora koje se odnose na rad COSAC-a i regionalnu saradnju.

U periodu 13-15. novembra 2022, član Odbora za evropske integracije učestvovao je na plenarnom zasjedanju Konferencije odbora za evropske poslove parlamenata zemalja članica EU (COSAC), koje je organizovano u okviru parlamentarne dimenzije češkog predsjedavanja Savjetu EU. Na sastanku je razgovarano o prioritetima i rezultatima češkog predsjedavanja, budućnosti EU i njenoj strateškoj autonomiji, aktuelnim dešavanjima u Ukrajini i zajedničkoj vanjskoj i bezbjednosnoj politici EU, te evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana i Istočnog partnerstva. U diskusiji o evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana, parlamentarci su iskazali potpunu podršku procesu integracije regiona u EU i istakli da bez jasne politike proširenja nema budućnosti EU, ali su i pozvali na dinamičniji pristupni proces temeljen na zaslugama i rezultatima postignutim na polju vladavine prava, usklađivanja sa pravnom tekovinom EU i dobrosusjedskih odnosa.

Predsjednik Odbora **Branimir Gvozdenović** i generalni sekretar Skupštine Crne Gore **Aleksandar Klarić** učestvovali su na regionalnoj konferenciji posvećenoj procesu evropskih integracija Zapadnog Balkana, koja je organizovana u sklopu projekta Njemačkog udruženja za međunarodnu saradnju (GIZ) „Promocija evropskih integracija” (9-10. novembra 2022). Konferencija je okupila predsjednike i članove odbora za evropske integracije i generalne sekretare parlamenata Zapadnog Balkana, kao i nacionalne i međunarodne eksperte za pitanja EU. Na konferenciji je predstavljena analiza rada parlamenata na Zapadnom Balkanu u oblasti evropskih integracija, razmijenjena su mišljenja na temu uloge i dobrih praksi odbora za evropske integracije, te pripremljene zajedničke preporuke za unapređenje rada i nadležnosti odbora za evropske integracije i za efikasniju kontrolu rada vlada u oblasti evropskih integracija i harmonizacije sa pravnom tekovinom EU.

3. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

U izvještajnom periodu održani su sastanci tijela zaduženih za nadgledanje sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Na 12. sastanku **Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku**, koji je održan 5. oktobra 2022. u onlajn formatu, razmatran je napredak i aktivnosti u oblastima koje se odnose na poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika, 10 – Informatičko društvo i mediji, 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, 25 – Nauka i

istraživanje i 26 – Obrazovanje i kultura. Na sastanku je ukazano na potrebu osnaživanja administrativnih kapaciteta i modernizacije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (u poglavljima 2 i 19), pozdravljen je napredak u razvoju uslova za uvođenje 5G mreže i nezavisnosti regulatora (u poglavlju 10), pohvaljeno dosadašnje sprovođenje Strategije pametne specijalizacije i izraženo očekivanje EK da se nastavi sa učešćem u programima Evropske unije (poglavlje 25), kao i očekivanje da se nastavi sa reformom obrazovanja u smjeru inkluzivnosti marginalizovanih i ranjivih grupa (poglavlje 26).

Na 15. sastanku **Pododborna za poljoprivredu i ribarstvo** (uključujući i bezbjednost hrane), koji je održan 5. oktobra 2022. u Podgorici (u hibridnom formatu), razmatrani su napredak i aktivnosti u oblastima koje se odnose na poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika i 13 – Ribarstvo. Na sastanku je pohvaljena izrada Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023-2028, kao i ukazano na značaj iskorišćenosti IPARD II i IPARD III programa (u poglavlju 11), konstatovan kontinuirani rad na usklađivanju crnogorskog zakonodavstva i predstavljen napredak u uspostavljanju fitosanitarne laboratorije i ostalim aktivnostima kroz MIDAS projekat (poglavlje 12). U poglavlju 13, razmatrano je pitanje izrade Strategije ribarstva u Crnoj Gori, kao i pitanje održivosti sektora ribarstva u (kontekstu obnove flote riba).

4. Usklađivanje zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU

U četvrtom kvartalu 2022, Ministarstvo evropskih poslova je dalo mišljenje na 46 predloga propisa, od čega je 23 zakona i 23 podzakonska akta.

Od ukupnog broja datih mišljenja u izvještajnom periodu, 23 akta sadrže pravnu tekovinu EU, od čega 9 zakona i 14 podzakonskih akata.

U tabeli ispod dat je pregled svih predloga akata koji sadrže pravnu tekovinu, a na koje su data mišljenja tokom izvještajnog perioda.

Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti	MEPU
Predlog zakona o računanju vremena	MER
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost	MIF
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama	MJU
Predlog zakona o strukturnim mjerama i državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi	MPŠ
Predlog zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretpristupne podrške za oblast politike „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD III)	MPŠ
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću	MP
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija	MUP
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksplozivnim materijama	MUP
Predlog uredbe o izmjenama Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu	MEPU
Predlog uredbe o izmjenama Uredbe o načinu rada sistema brze razmjene informacija o proizvodima koji predstavljaju rizik	MER
Predlog uredbe o Carinskoj tarifi za 2023. godinu	MIF
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani	MPŠ
Predlog uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kokcidiostatika i histomonostatika u hrani	MPŠ

Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o higijeni hrane	MPŠ
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane	MPŠ
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata	MPŠ
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o prehranbenim aromama koje se mogu koristiti u i na hrani	MPŠ
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani	MPŠ
Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište	MPŠ
Predlog uredbe o kriterijumima za stavljanje, odnosno skidanje lijeka sa osnovne i doplatne liste lijekova	MZD
Predlog odluke o izmjeni i dopunama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije 2014/145/ZVBP od 17. marta 2014. godine, 2014/151/ZVBP od 21. marta 2014. godine, 2014/238/ZVBP od 28. aprila 2014. godine, 2014/265/ZVBP od 12. maja 2014. godine, 2014/308/ZVBP od 28. maja 2014. godine, 2014/455/ZVBP od 11. jula 2014. godine, 2014/475/ZVBP od 18. jula 2014. godine, 2014/499/ZVBP od 25. jula 2014. godine, 2014/508/ZVBP od 30. jula 2014. godine, 2014/658/ZVBP od 8. septembra 2014. godine, 2014/801/ZVBP od 17. novembra 2014. godine, 2014/855/ZVBP od 28. novembra 2014. godine, 2015/241/ZVBP od 9. februara 2015. godine, 2015/432/ZVBP od 13. marta 2015. godine i 2015/1524/ZVBP od 14. septembra 2015. godine i 2016/359/ZVBP od 10. marta 2016. godine i 2016/1671/ZVBP od 15. septembra 2016. godine, 2016/1961/ZVBP od 8. novembra 2016. godine, 2017/445/ZVBP od 13. marta 2017. godine i 2017/1386/ZVBP od 25. jula 2017. godine, 2017/1418/ZVBP od 4. avgusta 2017. godine i 2017/1561/ZVBP od 14. septembra 2017. godine, 2017/2163/ZVBP od 20. novembra 2017. godine, 2018/392/ZVBP od 12. marta 2018. godine, 2018/706/ZVBP od 14. maja 2018. godine, 2018/1085/ZVBP od 30. jula 2018. godine, 2018/1237/ZVBP od 12. septembra 2018. godine, 2018/1930/ZVBP od 10. decembra 2018. godine, 2019/95/ZVBP od 21. januara 2019. godine, 2019/415/ZVBP od 14. marta 2019. godine, 2019/416/ZVBP od 14. marta 2019. godine i 2019/1405/ZVBP od 12. septembra 2019. godine i 2020/120/ZVBP od 28. januara 2020. godine i 2020/399/ZVBP od 13. marta 2020. godine, 2020/1269/ZVBP od 1. septembra 2020. godine, 2020/1369/ZVBP od 1. oktobra 2020. godine, 2021/448/ZVBP od 12. marta 2021. godine, 2021/1470/ZVBP od 10. septembra 2021. godine i 2021/1792/ZVBP od 11. oktobra 2021. godine i 2021/2196/ZVBP od 13. decembra 2021. godine i 2022/241/ZVBP od 21. februara 2022. godine i 2022/265/ZVBP od 23. februara 2022. godine, 2022/267/ZVBP od 23. februara 2022. godine, 2022/329/ZVBP od 25. februara 2022. godine, 2022/331/ZVBP od 25. februara 2022. godine i 2022/337/ZVBP od 28. februara 2022. godine i 2022/354/ZVBP od 2. marta 2022. i 2022/397/ZVBP od 9. marta 2022. godine i 2022/411/ZVBP od 10. marta 2022. godine i 2022/429/ZVBP od 15. marta 2022. godine i 2022/582/ZVBP od 8. aprila 2022. godine i 2022/660/ZVBP od 21. aprila 2022. godine i 2022/883/ZVBP od 3. juna 2022. godine i 2022/885/ZVBP od 3. juna 2022. godine i 2022/1272/ZVBP od 21. jula 2022. godine i 2022/1276/ZVBP od 21. jula 2022. godine i 2022/1355/ZVBP od 4. avgusta 2022. godine u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine	MVP
Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije 2019/1894/ZVBP od 11. novembra 2019. godine, 2020/275/ ZVBP od 27. februara 2020. godine, 2020/1657/ZVBP od 6. novembra 2020. godine, 2021/1966/ZVBP od 11. novembra 2021. godine i 2022/2186/ZVBP od 8. novembra 2022. godine s obzirom na neovlašćene aktivnosti bušenja koje Turska sprovodi u istočnom Sredozemlju	MVP

5. Instrument pretpristupne podrške – IPA

5.1. IPA II (2014–2020)

Tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2014, IPA 2016 i IPA 2017, kao i Programom Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. Dodatno, uspješno je završeno ugovaranje programa IPA 2018, za šta je rok istekao 2. decembra 2022. i intenziviran rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije za program IPA 2020, za koji rok za ugovaranje ističe u avgustu 2023.

Po pitanju IPARD-a II, tokom četvrtog kvartala 2022. nastavljen je rad na ugovaranju, realizaciji i isplati sredstava za projekte koji su ili će biti ugovoreni kroz objavljene javne pozive za akreditovane mjere Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014–2020. Takođe, u cilju maksimalne iskorišćenosti sredstva koja su Crnoj Gori dostupna kroz IPARD II, 10. novembra 2022. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je uputilo zahtjev Generalnom direktoratu za poljoprivredu i ruralni razvoj Evropske komisije (DG AGRI) za produžetak perioda trošenja sredstava opredijeljenih za 2019. godinu, koja su morala biti potrošena do kraja 2022. godine. U svom odgovoru od 21. decembra 2022, DG AGRI je odobrio produžetak roka sprovođenja opredijeljenih sredstava za jednu godinu, čime je Crna Gora dobila mogućnost da do kraja 2023. koristi ukupno 22,9 miliona eura. Dodatno, sredinom novembra 2022. u Crnoj Gori je boravila misija revizora Evropske komisije i u narednom periodu se očekuju njihovi nalazi, od kojih će zavisiti dalja dinamika akreditacije preostalih mjera IPARD II programa.

5.2. IPA III (2021–2027)

Kada je nova finansijska perspektiva u pitanju, 2. novembra 2022. stupio je na snagu Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske unije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške Evropske unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA), čime su kreirani preduslovi za ugovaranje i trošenje sredstava EU koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz finansijsku perspektivu IPA III, kao i preduslovi za potpisivanje i prvih finansijskih sporazuma. Shodno tome, Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o IPA godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2021. godinu je potpisan 15. decembra 2022.

Takođe, nastavljeno je programiranje IPA III finansijske perspektive sa fokusom na finalizaciji programa IPA 2022, a nastavljeno je i programiranje programa IPA 2023 i IPA 2024. Evropska komisija je 5. decembra 2022. usvojila Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2022. godinu, za koji je opredijeljeno preko 37,7 miliona eura za podršku, između ostalog, reformi javne uprave kao i integrisanom upravljanju granicom. Dodatno, zbog trenutne energetske krize izazvane ratom u Ukrajini, Evropska komisija je odlučila da sredstva planirana za program IPA 2023 presumeri na ublažavanje efekata krize, čime su i aktivnosti planirane kroz ovaj program pomjerene za finansiranje kroz program IPA 2024. S tim u vezi, dopisom od 21. decembra 2022, Evropska komisija je informisala Kancelariju nacionalnog IPA koordinatora o sprovedenoj ocjeni relevantnosti dostavljenih projektnih predloga, sa novim definisanim rokovima za dostavljanje unaprijedenih verzija akcija.

Kada je IPARD III u pitanju, tokom izvještajnog perioda se radilo na kreiranju preduslova za korišćenje sredstava kroz novu finansijsku perspektivu. U skladu sa ovlašćenjem dobijenim od strane Vlade Crne Gore, nakon potpisivanja Sektorskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške za oblast politike „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD III) od strane Crne Gore i Evropske komisije (8. i 13. decembra 2022.), u skladu sa nacionalnim procedurama, započelo se sa pripremom Predloga zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma, za

koju je bilo zaduženo Ministarstvo poljoprivrede, ruralnog razvoja i vodoprivrede. Skupština je 29. decembra 2022. usvojila Predlog zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma.

Programi Višekorisničke Ipe

Tokom izvještajnog perioda, nastavljene su redovne aktivnosti u okviru ovih programa, kao i finalizacija programiranja programa za 2022. godinu.

Implementacionom odlukom C(2021)9716 Evropska komisija je usvojila program Višekorisnička IPA za 2021-2022. godinu, u ukupnom iznosu od 192,75 miliona eura. Takođe, 9. novembra 2022, u skladu sa Implementacionom odlukom C(2022) 8066, Evropska komisija je podržala sprovođenje još četiri akcije u okviru programa Višekorisnička IPA za 2022. godinu, i to:

- *Horizontalni instrument EU-Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku* – faza III, ukupne vrijednosti 41,175 miliona eura;
- *EU podrška statistici na Zapadnom Balkanu i Turskoj*, ukupne vrijednosti 15,39 miliona eura;
- *EU4Youth: Evropska sedmica sporta na Zapadnom Balkanu*, ukupne vrijednosti 1 milion eura;
- *Podrška učešću Zapadnog Balkana u programima Unije*, ukupne vrijednosti 21 milion eura.

Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO)

Kada je u pitanju ovaj instrument podrške, 11. novembra 2022. je održan onlajn sastanak Grupe finansijera projekata (Project Financiers Group – PFG), dok su 5. decembra 2022. u Briselu održani sastanci strateškog i operativnog odbora ZIO u hibridnom formatu. U odnosu na Crnu Goru, na sastanku Operativnog odbora ZIO predstavljena je pozitivno ocijenjena projektna aplikacija *Dopuna studije izvodljivosti, procjena uticaja na životnu sredinu i priprema glavnih projekata za nastavak izgradnje autoputa Bar-Boljare*, u okviru 28. poziva tehničke podrške za pripremu projektne dokumentacije u vrijednosti od 6 miliona eura.

Na istom sastanku su odobrena i 2 projekta koji su pozitivno ocijenjeni kroz 7. poziv za sufinansiranje investicija i to:

- *Unapređenje komunalne infrastrukture u opštinama Kolašin, Mojkovac i Rožaje*, za koji je odobreno oko 23 miliona eura, i
- *Unapređenje obrazovne infrastrukture u Crnoj Gori*, za koji je odobreno oko 11 miliona eura.

Pomenuti pozivi su bili otvoreni do 26. avgusta 2022. Dodatno, Operativni odbor ZIO je pisanom procedurom donio odluku o raspisivanju 29. poziva za dostavljanje projekata za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije i 8. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Rok za podnošenje projektnih prijava za oba poziva je 24. februar 2023.

Programi EU

Programi Evropske unije usmjereni su na ekonomsku, socijalnu i političku integraciju prvenstveno država članica EU, uz mogućnost postepenog uključivanja država kandidata za članstvo. Tokom četvrtog kvartala 2022. resorna ministarstva su nastavila sa učešćem u programima Unije koji su aktuelni u okviru finansijske perspektive IPA III (2021-2027).

Tokom izvještajnog perioda, za program *EU4Health* Ministarstvo zdravlja je Generalnom direktoratu Evropske komisije za zdravlje i bezbjednost hrane (DG SANTE) uputilo pismo namjere o pokretanju pregovora za učešće u ovom programu. Za program *Digitalna Evropa* Vlada Crne Gore je na sjednici 22. decembra 2022. usvojila Izvještaj o

završnim pregovorima o zaključivanju Međunarodnog sporazuma između EU i Crne Gore za navedenu program, dok je u odnosu na učešće Crne Gore u komponenti za zapošljavanje i inovacije (EaSI) u okviru *Evropskog socijalnog fonda plus* (ESF+) u toku usaglašavanje Sporazuma o učešću sa Generalnim direktoratom Evropske komisije za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju (DG EMPL).

Regionalna i teritorijalna saradnja

U okviru **Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija**, od 7 projekata, ukupne vrijednosti 3,12 miliona eura, koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva, u toku je sprovođenje pet projekata, dok su dva projekta uspješno završena. Tokom novembra sprovedena je provjera na licu mjesta projekta koji je ugovoren u okviru Prvog poziva. U Beranama je 27. decembra 2022. realizovana provjera na licu mjesta (monitoring održivosti) projekta „Očuvanje kulturnih pejzaža Albanije i Crne Gore“, koji je finansiran u okviru Prvog poziva a sproveo ga je, zajedno sa partnerima iz Crne Gore i Albanije, Polimski muzej iz Berana.

Proces ocjenjivanja projekata pristiglih u okviru Trećeg poziva je završen u decembru 2022. kada je i ugovoreno 6 projekata čija će implementacija započeti u 2023. godini. S obzirom na to da je preostao dio dostupnih sredstava u okviru Trećeg poziva, operativne strukture programa dogovorile su objavu Četvrtog poziva za podnošenje predloga projekata, kako bi se preostala sredstva stavila na raspolaganje potencijalnim korisnicima a njegova objava planirana je početkom 2023.

Tokom izvještajnog perioda održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje (ZON) i to 19. decembra i 29. decembra 2022. Na prvom sastanku ZON je donio odluku o pozitivnom savjetodavnom mišljenju na listu projekata predloženih za finansiranje u okviru Trećeg poziva, dok je na trećem donio odluku u vezi sa tematskim prioritetima, specifičnim ciljevima i ciljnim korisnicima za Četvrti poziv za podnošenje predloga projekata.

Bilateralni sastanak između operativnih struktura Crne Gore i Albanije, tokom koga se razgovaralo o izazovima u implementaciji programa i dogovoreni dalji koraci održan je 31. oktobra 2022. u Tirani.

U cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, 11. novembra 2022. je organizovana Radionica za novinare u Albaniji, tokom koje su predstavnici medija imali priliku da obiđu projekte koji se sprovode u okviru ovog programa na teritoriji opština Skadar i Malezi e Male. Pored toga, sa ciljem predstavljanja rezultata projekata implementiranih u okviru ovog programa kao i vrijednosti evropske saradnje široj javnosti, nacionalnim i lokalnim institucijama, u Skadru je 4. novembra 2022. organizovan događaj povodom Dana evropske saradnje. Takođe, krajem decembra 2022. završena je izrada petnaestominutnog promotivnog filma pod nazivom „Promocija ekoturizma na teritoriji Crne Gore, Albanije i Kosova“ koji će premijerno biti prikazan početkom 2023, sa ciljem promocije svih projekata iz oblasti turizma sprovedenih u okviru programa prekogranične saradnje sa Albanijom i Kosovom.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, od ukupno šest projekata ugovoreni u okviru Drugog poziva, ukupne vrijednosti 2,4 miliona eura, nastavljeno je sprovođenje tri projekta, dok su tri projekta uspješno završena.

Kada je riječ o procesu ocjenjivanja projektnih predloga dostavljenih u okviru Trećeg poziva, on je završen u decembru 2022. kada je i ugovoreno 10 projekata čija će implementacija započeti u 2023. godini. Nakon završenih revizija budžeta ugovoreni projekata i uzimajući u obzir izvjesna preostala sredstva, Ugovorno tijelo će preduzeti korake ka ugovaranju još jednog od projekata koji se nalaze na rezervnoj listi.

Sedmi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje (ZON) održan je 14. decembra 2022. kada je ZON dao pozitivno savjetodavno mišljenje na listu projekata predloženih za finansiranje u okviru Trećeg poziva.

U Andrijevići je 27. decembra 2022. sprovedena provjera na licu mjesta (monitoring održivosti) projekta „Zeleni poslovi za bolju budućnost prekogranične regije Crne Gore i Kosova“, koji je finansiran u okviru Prvog poziva a sprovela ga je, zajedno sa partnerima iz Crne Gore i Kosova, Opština Andrijevića.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora**, završeno je sprovođenje tri projekta Prvog poziva i 11 projekata Drugog poziva. U toku je sprovođenje jednog projekta Drugog poziva i realizacija pet projekata koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva, ukupne vrijednosti 2,62 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage, zaštite životne sredine, i ublažavanja efekata klimatskih promjena.

Bilateralni sastanak operativnih struktura programa i Ugovornog tijela održan je 4-5. oktobra 2022. u Sarajevu. Tokom sastanka razmotrena je implementacija novog Ugovora o tehničkoj podršci br. 2021/429-362 započetog 1. septembra 2022, aspekti organizacije rada i komunikacije na nivou programa, te pripreme za početak sprovođenja IPA III programa.

Redovni sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje održan je 20. decembra 2022, putem video linka. Pored konstatovanja napretka u sprovođenju programa i projekata, ZON je usvojio Plan rada i Plan komunikacionih aktivnosti za 2023. Takođe, predstavljena je Kratka analiza o učešću lokalnih aktera tokom programskog perioda IPA II, koju je pripremio Zajednički tehnički sekretarijat, a sa ciljem daljeg jačanja učešća partnera sa lokalnog nivoa. Tokom decembra održane su dvije monitoring posjete.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora** nastavljeno je sprovođenje osam od devet ugovorenih projekata u okviru Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata, ukupne vrijednosti 2,5 miliona eura. Jedan od projekata čiji je završetak predviđen za januar 2023. zatražio je produženje istog bez dodatnih troškova. U okviru Trećeg poziva, ugovorena su četiri projekta ukupne vrijednosti 1,34 miliona eura, a odnose se na povećanje zapošljivosti i mogućnosti zapošljavanja, poboljšanje upravljanja otpadom i otpadnim vodama, kao i unapređenje kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala u programom obuhvaćenoj oblasti.

Kako bi se unaprijedilo upravljanje programom, u Beogradu je 30. novembra 2022. održan bilateralni sastanak operativnih struktura, na kojem su učestvovali predstavnici Ministarstva finansija Crne Gore, odnosno Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći i Direktorata za upravljačku strukturu, kao i predstavnici Ministarstva evropskih poslova Crne Gore.

XI sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje je održan u onlajn formatu 2. decembra 2022. Na sastanku je razmotrena preliminarna lista odobrenih projekata za finansiranje u okviru Trećeg poziva i dato pozitivno mišljenje na istu.

Tokom izvještajnog perioda realizovano je pet monitoring posjeta projektima iz Drugog poziva, kao i pet terenskih posjeta u svrhu verifikacije troškova nastalih u okviru projekata. Krajem decembra 2022. Zajednički tehnički sekretarijat je izradio Godišnji plan rada i Komunikacioni plan za 2023. godinu, a u svrhu usvajanja ovih planova, Zajednički odbor za nadgledanje je raspisao pisanu proceduru.

U cilju promocije programa, predstavnici Ministarstva evropskih poslova Crne Gore i Zajedničkog tehničkog sekretarijata su prisustvovali VIII nacionalnoj konferenciji o teritorijalnoj saradnji, koju je organizovala Vlada Republike Srbije u Beogradu 14. decembra.

U okviru **Interreg IPA programa prekogranične saradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora**, nastavljeno je sprovođenje projekata koji su izabrani za finansiranje u okviru Drugog poziva. Do kraja 2022. završeno je ukupno njih 22, od kojih 9 tokom ovog izvještajnog razdoblja. Održana su četiri tehnička sastanka između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela programa: 17. oktobra, 4. novembra i 8. decembra u onlajn formatu, i 14. decembra u prostorijama Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU u Zagrebu. Takođe, tokom izvještajnog perioda

održan je sedmi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje, i to 29. novembra 2022. u onlajn formatu. Dan evropske saradnje obilježen je 12. oktobra 2022. u Nikšiću. Tom prilikom, predstavnici Ministarstva evropskih poslova posjetili su opštinu i obišli Inovaciono-preduzetnički centar Tehnopolis, te uručili didaktičke igračke djeci koja su korisnici Udruženja za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju iz Nikšića.

Nakon više od dvije godine, koliko je trajao proces programiranja, Evropska komisija je 3. novembra 2022. odobrila Interreg VI-A IPA program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, koji će se sprovoditi u finansijskom razdoblju 2021-2027. Tim povodom, u Zagrebu je 13. decembra 2022. upriličena svečana konferencija, na kojoj je predstavljen novi Interreg VI-A IPA program prekogranične saradnje, kao i dosadašnji rezultati tekućeg programa saradnje između Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Kada je riječ o **Interreg IPA programu prekogranične saradnje Italija – Albanija – Crna Gora**, nastavljeno je sprovođenje 8 tematskih projekata, ukupne vrijednosti 40 miliona eura, od čega crnogorskim partnerima pripada 10,5 miliona eura. Završetak projekata se očekuje do juna 2023, kada se očekuje i završetak projekata Drugog poziva.

Tokom izvještajnog perioda, 29. decembra 2022. je objavljen Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata u okviru novog Interreg IPA programa prekogranične saradnje Južni Jadran, koji predstavlja nastavak Interreg IPA programa prekogranične saradnje Italija – Albanija – Crna Gora. U sklopu iste aktivnosti, u Podgorici je, 23. novembra 2022, održan info dan o Prvom pozivu, na kome su predstavljena pravila za dostavljanje predloga projekata, specifični ciljevi programa i drugi detalji od važnosti za prijavljivanje. Održan je jedan sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje, 14. novembra 2022, kao i Odbora za nadgledanje za program Interreg IPA Južni Jadran, 15. novembra 2022.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa (DTP)** nastavljeno je sprovođenje pet projekata, odobrenih u okviru Trećeg poziva, u kojima u svojstvu projektnih partnera učestvuju crnogorske institucije. Riječ je o projektima koji su posvećeni razvoju inovacija, održivom korišćenju nacionalne i kulturne baštine, obnavljanju ekoloških koridora i poboljšanju institucionalnih kapaciteta korisnika na području Dunavskog regiona. Ukupan iznos sredstava opredijeljenih za realizaciju aktivnosti crnogorskih partnera iznosi 643.000 eura.

Što se tiče aktivnosti u okviru novog Programa Dunavskog regiona, Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata, ukupne vrijednosti 91,7 miliona eura, bio je otvoren od 29. septembra do 21. novembra 2022. Info dan na kojem su javnosti i potencijalnim korisnicima predstavljeni programski prioriteti, kao i pravila za podnošenje predloga projekata u okviru ovog poziva, održan je u 25. oktobra 2022. u Podgorici. Program Dunavskog regiona zvanično je odobren od strane Evropske komisije 29. novembra 2022. Ukupan budžet novog programa iznosi 268.809.822,00 eura, od čega je doprinos EU 215.047.857,00 eura.

Konačno, prvi sastanak Odbora za nadgledanje novog programa održan je 5-6. decembra 2022, na kojem su usvojeni Poslovnik o radu i Plan aktivnosti za 2023. godinu, a takođe su najavljeni pozivi posvećeni realizaciji ciljeva Strategija Evropske unije za Dunavski region.

Na nivou **Jadransko-jonskog transnacionalnog programa (ADRION)** u toku je sprovođenje 21 projekta, odobrenih tokom Drugog, Trećeg i Četvrtog poziva, u kojima crnogorski partneri imaju na raspolaganju oko 2,4 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zaštite životne sredine, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i očuvanja prirodnog i kulturnog naslijeđa. Tokom izvještajnog perioda sproveden je postupak evaluacije predloga projekata podnesenih u okviru Petog vanrednog poziva. Ovaj poziv je bio ograničenog karaktera, s obzirom na to da je bio namijenjen isključivo univerzitetima, naučno-istraživačkim institucijama i organizacijama za podršku razvoju preduzetništva. Usvojena je lista od 5 uslovno odobrenih projekata, u okviru kojih učestvuju 2 crnogorska partnera. Planirano je da proces ugovaranja bude završen tokom prvog kvartala 2023. godine, kada će otpočeti i sprovođenje projekata Petog poziva.

Sastanak Odbora za nadgledanje je održan 21. decembra 2022. u formatu video konferencije, i na njemu su usvojeni finalni izvještaj o sprovedenoj evaluaciji uticaja na nivou ADRION programa i predstavljeni finansijski učinci postignuti tokom dosadašnjeg sprovođenja programa.

Što se tiče pitanja programiranja IPA Jadransko-jonskog programa (IPA ADRION), 24. novembra 2022. je u Beogradu održan konsultativni sastanak predstavnika zemalja korisnica IPA-e i Upravljačkog tijela na kome je razmatrano pitanje iznosa budžeta nacionalnih projekata tehničke podrške u okviru novog programa. Evropska komisija je 28. novembra 2022. zvanično odobrila IPA Jadransko-jonski program za period 2021-2027.

U okviru **Mediterranskog transnacionalnog programa (MED)** završeno je sprovođenje 2 projekta Drugog poziva za horizontalne projekte, čime je ujedno završeno i sprovođenje svih projekata Interreg MED programa u perspektivi 2014-2020 na teritoriji Crne Gore.

Drugi poziv za dostavljanje projektnih predloga, u okviru Interreg Euro-MED programa 2021-2027 završen je 27. oktobra 2022. Dostavljena su ukupno 263 projektna predloga, od čega u 69 učestvuju crnogorski partneri. Administrativna provjera vodećih partnera, kao prvi korak evaluacije, je uspješno završena, te se nastavak procesa ocjenjivanja očekuje u narednom periodu.

Treći poziv za dostavljanje projektnih predloga pod prioritetom *Upravljanje* u okviru Interreg Euro-MED programa 2021-2027, završen je 3. novembra 2022. Dostavljeno je ukupno 5 projektnih predloga, a odobrena su 4, od čega u dva projekta učestvuju crnogorski partneri. Projekti su odobreni na IV sastanku Odbora za nadgledanje održanom 19. decembra 2022. u onlajn formatu. Ugovaranje projekata predviđeno je početkom 2023.

U decembru je takođe održan sastanak za mrežu nacionalnih kontaktnih osoba, u cilju pripreme za predstojeće sastanke i seminar za vodeće partnere novoodobrenih projekata pod prioritetom *Upravljanje*, čije će sprovođenje trajati 7 godina, te za koje je od važnosti podrška koju mogu dobiti od programskih tijela.

Ministarstvo evropskih poslova organizovalo je, 16. decembra 2022, konferenciju pod nazivom „Zelena tranzicija na Mediteranu“ povodom završetka sprovođenja projekata Interreg MED programa 2014-2020.

5.3. Tvining i Tajeks

U dijelu tvining aktivnosti, projekat „Priprema nadogradnje TARICG sistema Uprave prihoda i carina Crne Gore u skladu sa zahtjevima EU TARIC sistema“ (vrijednost 250.000 eura), koji je finansiran sredstvima iz programa IPA 2017, a koji je otpočeo 24. januara 2022, završen je 20. oktobra 2022. Korisnik projekta je bila Uprava prihoda i carina Crne Gore, uz Hrvatsku kao jedinog partnera u sprovođenju projekta.

Tvining projekat „Podrška Upravi prihoda i carina za obezbjeđivanje efikasne i efektivne carinske kontrole na granicama“ (vrijednosti 100.000 eura), koji se finansira iz programa IPA 2018, otpočeo je sa sprovođenjem 28. novembra 2022. i trajeće do 27. maja 2023.. Projekat zajednički implementiraju Carinska uprava SR Njemačke i Uprava prihoda i carina Crne Gore.

Pored ovih projekata, tokom izvještajnog perioda, završena je evaluacija projekta „Unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore“ (vrijednosti 200.000 eura), koji se finansira iz programa IPA 2020. Projekat će sprovesti hrvatska Agencija za reviziju sistema implementacije programa Evropske unije, a početak projekta je planiran 16. januara 2023. Takođe, završena je i evaluacija projekta „Unapređenje kapaciteta organa sistema AFCOS u oblasti upravljanja nepravilnostima IPA 2020“ (vrijednosti 100.000 eura), koji će sprovesti grčki Centar za međunarodno i evropsko ekonomsko pravo (CIEEL).

U pogledu Tajeks aktivnosti, tokom izvještajnog perioda, predstavnici Ministarstva evropskih poslova učestvovali su u organizaciji 22. Međunarodnog foruma za tužioce u borbi protiv prekograničnog organizovanog kriminala koji je održan 8. i 9. novembra 2022. u Budvi.

Dodatno, tokom izvještajnog perioda, predstavnici Ministarstva evropskih poslova su učestvovali u koordinaciji brojnih ekspertskih misija, radionica i studijskih posjeta.

5.4. Makroregionalne strategije

U okviru sprovođenja **Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)**, u Sarajevu je 6. oktobra 2022. održan XVIII sastanak Upravnog odbora EUSAIR-a, kome su prethodili tehnički sastanci nacionalnih koordinatora i koordinatora stubova, 5. oktobra. Tokom izvještajnog perioda, održani su sljedeći sastanci radnih grupa: XVIII sastanak Tematske radne grupe 4 – Održivi turizam, 18. oktobra (Solun) i XVII sastanak Tematske radne grupe 3 – Kvalitet životne sredine, 23-24. novembra (Sarajevo), a uz predsjedavanje Crne Gore, 7. decembra je održan XV sastanak Radne grupe za plavi rast, u onlajn formatu. Takođe, održan je prvi sastanak Radne grupe za reviziju EUSAIR, 9. decembra (Zagreb), kao i XV sastanak Upravnog odbora projekta „Jedinica za podršku – podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region (EUSAIR)“, 14. decembra (Ljubljana).